

Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 2/2023

Aika 4.10.2023 klo 13.00–15.25

Paikka Metla-talo, kokoustila Käpy, Yliopistokatu 6, Joensuu ja Teams

Läsnä Liite 1. Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 4.10.2023, läsnäolijat

1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Johtaja Janne Kärkkäinen avasi kokouksen ja toivotti läsnäolijat (liite 1) tervetulleiksi. Paula Mononen laatii muistion. Merkittiin tietoon yhteistyöryhmän (2021-2023) kokoonpanon muutokset:

- Ympäristöpäällikkö Aino Heikura on Joensuun kaupungin edustaja
- Kaivosalan edustajien varajäseneksi on ilmoitettu johtaja Ilari Kinnunen FinnCobalt Oy:stä
- Pro Onkamojärvet ry:n toiminnan päätyttyä Tuovi Vaaranta on jäänyt pois työryhmästä
- Lieksan kaupungin edustaja Tuula Tirronen on siirtynyt toisiin tehtäviin ja jäänyt pois työryhmästä

2 Asialistan hyväksyminen

Kokouskutsun mukana toimitettu asialista hyväksyttiin kokouksen esityslistaksi.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirja

Käytiin lyhyesti läpi edellisen 1.3.2023 pidetyn kokouksen pöytäkirja. Muistioluonnos toimitettiin kommentoitavaksi keväällä, ja se on korjausten jälkeen tallennettu vesienhoidon verkkosivuille (www.ymparisto.fi/vesienhoito/pohjois-karjala) ja Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmälle perustettuun Teams-työtilaan.

4 Vesienhoidon keskeisten kysymysten ja työohjelman valmistelu seuraavalle vesienhoitokaudelle

Paula Mononen esitteli vuosia 2028-2033 koskevan vesienhoidon keskeisten kysymysten ja työohjelman valmistelutilanteen ELY-keskuksissa. Asiakirjat ovat viimeistelyvaiheessa, ja kuuleminen järjestetään 15.12.2023-17.6.2024. Vuoksen alueella valmistelun pohjana on ollut hoitokaudelle 2022-2027 [Vuoksen vesienhoitoalueelle](#) laadittu kuulemisasiakirja. Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon ELY-keskukset järjestivät keväällä alueensa yhteistyöryhmille webropol-kyselyn, jonka tuloksia hyödynnettiin keskeisten kysymysten määrittelyn tukena. Kyselyn keskeiset tulokset käytiin lyhyesti läpi.

Kuulemisasiakirjan sisältöä ja suunnittelualueiden kuvauksia on tiivistetty ja rakennetta selkeytetty. Hoitokauden 2028-2033 keskeisiksi kysymyksiksi ehdotetaan kolme teemaa:

- Toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen
- Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa
- Vesielinympäristöjen ja pohjavesien kunnostaminen

Teemoissa kuvataan, miksi nämä kysymykset ovat keskeisiä, mitä on aiemmin tehty ja mikä on hidastanut tavoitteiden saavuttamista. Käytiin lyhyesti läpi ehdotetut keskeiset kysymykset

perusteineen. Keskustelussa tuotiin esiin mm. pienten voimalaitosten patojen purkaminen, ja miten se on huomioitu asiakirjassa.

Mononen kertoi, että kuulemisasiakirjaan tehdään vielä vesienhoitoalueen ohjausryhmän kokouksessa 18.10. esille tulevat korjaukset, minkä jälkeen dokumentti viimeistellään kuulemistä varten. Lausunnot ja muu palaute toivotaan ensisijaisesti www.lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta.

5 Vesienhoidon ja hoitokauden 2022–2027 toimeenpanon ajankohtaiset asiat, pinta- ja pohjavedet

Paula Mononen kertoi, että ELY-keskukset ovat keväällä koonneet tiedot vuoteen 2021 päättyneen vesienhoitokauden toimenpiteiden toteutumasta kauden loppuarviointia varten. Toteumatiedot julkaistaan loppusyksystä seurantasivustolla (<https://seuranta.vaikutavesiin.fi>). Sivustolle on tallennettu myös vuosia 2016-2018 koskeva väliarviointi.

Vesienhoidon tehtäviä tulevina vuosina ovat hoitokauden 2022-2027 toimien toimeenpano ja seuraavan hoitokauden suunnittelutyö. Keskeisten kysymysten ja työohjelman kuulemisen ohella vuonna 2024 tarkistetaan vesimuodostumiin kohdistuvat kuormitus- ja hydrologis-morfologisen muuttuneisuuden paineet, v. 2024-2025 muodostumien ekologinen ja kemiallinen tila, ja v. 2025-2026 valmistellaan vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat. Käyttöön tulee vaihteittain uusi PISARA-suunnittelujärjestelmä.

Toimenpideohjelman toimeenpanon ajankohtaisia asioita:

- **Perustoimenpiteet** jatkuvat toimintojen lupapäätösten ja lainsäädännön velvoittamina
- **Yhdyskunnat:** Tohmajärvelle rakennetaan uusi jätevedenpuhdistamo, Joensuun Kuhasalon puhdistamolla toteutetaan merkittävät tehostamistoimet
- **Teollisuus:** Kaivoshankkeet ja haitallisten aineiden päästöt; YVA-arviointi Hautalammen ja Horsmanahon-Karnukan kaivoshankkeissa on päättynyt ja hankkeet ympäristölupahakemusvaiheessa
- **Turvetuotanto:** Energiaturpeen tuotanto on päättynyt useilla tuotantoalueilla ja menossa jälkihoitovaihe, uutena vireillä Koivu-Ruosmesuon hanke, jossa YVA-selostus on valmisteilla
- **Maatalous:** CAP27-suunnitelman mukaiset toimenpiteet on otettu käyttöön 2023. Toimenpiteet pitkälti samantyyppiset kuin edellisellä tukikaudella, kuten suojavaöhykkeet, kosteikot; turvepelloille haettavissa uusia toimia. Toimenpiteiden määrästä (esim. ha) ei ole vielä käytettävissä tietoa. Ympäristökorvauksen fosforilannoitustasot on korvannut fosforiasetus, joka säätelee lannoituksen enimmäismääriä ja koskee myös viher- ja ympäristörakentamista.
- **Metsätalous:** Kemera-rahoituslaki päättyy ja korvautuu lailla metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä (Metka) vuoden 2024 alusta. Metkasta kuultiin lisää kohdassa 6.
- **Vesistöjen kunnostus, säännöstely ja rakentaminen:** Ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella on käynnissä 26 hanketta, joista osa jatkuu vuoden 2024 lopulle. Vesiensuojelun tehostamisohjelman aikana 2019-2023 on avustettu noin 50 hanketta, yli 1 milj. €, lisäksi vesitaloushankkeita MMM:n määrärahoihin. Lintuvesikunnostushankkeita toteutetaan HELMI-ohjelmalla ja kalataloudellisia hankkeita NOUSU-ohjelmalla. Vesienhoidon avustusten hakuaika on 17.10.-30.11.2023. Lisäksi JTF-haku (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) on avoinna marraskuun loppuun. Pohjois-Karjalassa JTF-rahoitusta on 1,8 milj. €, ja sitä haetaan Etelä-Savon ELY-keskuksesta. Muutamia hakemuksia on maakunnassa vireillä. Ennakkotietona todettiin, että tehostamisohjelman rahoitus on hallitusohjelmassa selvästi vähenemässä viime vuosista.
- Myös lainsäädännön muutoshankkeita on käynnissä. Vesilakia esitetään tarkistettavaksi siten, että kalatalousvelvoite- tai kalatalousmaksu voitaisiin nykyistä helpommin määrätä vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei entuudestaan sisälly (ns. nollavelvoitelaitokset). Vesienhoidon ympäristötavoitteita ja niistä poikkeamista tarkastelleen työryhmän mietintö lakiehdotuksineen on lausuttavana 15.11.2023 asti.

Keskustelua käytiin lisäksi vesitilanteesta; vedenkorkeudet ovat ajankohdan keskiarvoihin verrattuna selvästi ylempänä mm. Pielisellä, Pyhäselällä ja Koitajoen vesistöissä, ja virtaama on Pielisjoessa suuri. Sään pakastuessa riski hyydön muodostumiseen mm. voimalaitoksilla on suuri.

Mika Huttunen kertoi pohjavesien suojelun ajankohtaisista asioista. Joensuussa Enon Kaltimontuvan kiinteistön pilaantuneen maaperän puhdistustyöt käynnistyvät 16.10.2023. Kiinteistöllä on ollut polttonesteiden jakelutoimintaa 1960-luvulta vuoteen 2015 saakka. Kohde sijaitsee Tannilanvaaran 1-luokan pohjavesialueella, jolla on Joensuun Veden vedenottamo. Kohonneita haitta-ainepitoisuuksia (oksygenaatteja) on tutkimusten perusteella 1-4 metrin syvyydellä maan pinnasta. Puhdistustyöstä vastaa Pirkanmaan ELY-keskus.

Kontiolahdessa Kerolankankaalla ELY-keskus on laittanut 31.3.2023 vireille vesilain mukaiset hallintopakkohakemukset maa-ainesten ottotoiminnan keskeyttämiseksi ja vesitalouslupien hake-
miseksi ottotoimintaan. Maa-ainesten otto sijoittuu Kulhon 1-luokan pohjavesialueelle, jolla on kaksi Joensuun Veden vedenottamoa sekä Kulhon vesiosuuskunnan vedenottamo. Pohjaveden nikkelpitoisuus on edelleen noussut, ja vuonna 2023 havaintokaivoista on todettu mittaushistorian korkeimmat pitoisuudet. Myös sulfaatin pitoisuudet ovat edelleen kohonneet. Joensuun Veden Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätöksestä helmikuussa 2023 tekemä valituslupahakemus korkeimmalle hallinto-oikeudelle on KHO:ssa käsittelyssä.

6 Metkan, avoimien tietotuotteiden ja Suometsäosaaja -koulutuksen mahdollisuudet vesiensuojelussa

Juha Tuononen Suomen metsäkeskuksesta esitteli metsätalouden kannustejärjestelmää koskevaa uutta lakia (metka), joka tulee voimaan vuoden 2024 alusta. Tuettavista kohteista ja tuen määrästä säädetään asetuksella, joka vahvistetaan valtioneuvostossa loppuvuodesta. Tuettavia työlajeja ovat taimikon ja nuoren metsän hoito sekä pienpuun keruu, terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarten tekeminen, metsätalouden tieverkosto, ympäristötuki sekä metsäluonnon hoito ja kulutus. Tavoitteena on, että luonnonhoidon edellytykset sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintä huomioidaan kaikissa tuettavissa toimissa. Suometsän hoidossa tuetaan kokonaisvaltaista suunnittelua; kohteille laaditaan hoitosuunnitelma, jossa huomioidaan vesiensuojelu, potentiaaliset luontokohteet sekä hakkuu- ja hoitotyöt. Tukea voidaan myöntää vesiensuojelurakenteisiin ja piennarteihin, ojien kunnostusta ei tueta. Luonnonhoidossa tukea voidaan myöntää maanomistajille Metsäkeskuksen valmistelemiin luonnonhoitohankkeisiin ja maanomistajälähtöisiin yhden tilan luonnonhoitotoihin.

Metsäkeskuksen tietotuotteista ja palveluista esiteltiin Metsään.fi -palvelu sekä avoimen metsä- ja luontotiedon karttapalvelut (<https://www.metsakeskus.fi/fi/avoin-metsa-ja-luontotieto>), joista saa ladattua aineistoja mm. maaperän eroosioherkkyydestä tai kosteusindeksistä. Metsäkeskus on julkaissut myös kartta-aineiston valumavesien johtamiseen soveltuvista kitu- ja joutomaista, jota voi hyödyntää esim. suometsien vesiensuojelun suunnittelussa.

Tapio Oy on kehittänyt Suometsäosaaja -itseopiskeluaineiston (<https://suometsaosaaja.fi/>), jonka avulla voi perehtyä suometsien hoitoon ja sen ympäristövaikutuksiin. Verkkosivustolla on neljä verkkokurssia, osaamiskoe sekä laaja materiaalipankki. Tuononen esitteli myös syyskuussa käynnistyneen MMM:n Hiilestä kiinni -ohjelmasta rahoitetun ToiMeKsi -hankkeen, jossa keskeisinä teemoina ovat lannoitus, metsänhoitorästien purku, suometsien hoito ja metsätuhot.

7 Terveisiä Suometsät 2035 -projektin loppuseminaarista

Hannu Hökkä Luonnonvarakeskuksesta esitteli [Suometsät 2035 - Tiedolla ja taidolla -seminaarin](#) 3.10.2023 antia. Seminaarissa valotettiin suometsiin vaikuttavaa kansallista ja EU:n päätöksentekoa, pohdittiin suometsien tulevaisuutta, voidaanko suometsiä hoitaa kestävästi, pysyykö teknologia ilmastonmuutoksen kyydissä ja mitä Metka muuttaa. Suo-hankkeessa on kehitetty metsänomistajien päätöksenteon tueksi valuma-alueperustainen, paikkatietopohjainen käytännön toimintamalli, jonka avulla turvemaita voidaan hoitaa kestävästi.

8 Muut asiat

Janne Kärkkäinen avasi Orpon hallitusohjelmaan sisältyvää kirjausta aluehallinnon uudistamisesta. Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät keskitetään kokoamalla aluehallintovirastot, Valvira sekä ELY-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät uuteen valtakunnalliseen virastoon. Tavoitteena on lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaistaminen ja lupaprosessien sujuvoittaminen. ELY-keskuksen muut tehtävät kootaan monialaisiin elinvoimakeskukseen. Niiden alueet muodostetaan nykyisten täyden palvelun ELY-keskusten pohjalta niin, että useammat toimipisteet ovat mahdollisia. Työ on käynnistynyt lainsäädäntöhankkeella, jossa laaditaan ehdotukset eri virastoja koskeviksi säädöksiksi. Keskeistä on määritellä ympäristötehtävät, jotka valtakunnalliseen virastoon siirtyvät. Uudet virastot aloittavat v. 2026.

Mononen kertoi, että vesienhoidon yhteistyöryhmien toimikausi päättyy vuoden lopussa, ja ympäristöministeriö on pyytänyt ELY-keskuksia kutsumaan yhteistyöryhmät vuosille 2024-2029. ELY-keskus lähettää lokakuussa sidosryhmätahoille pyynnön esittää edustajansa työryhmään.

Mononen kertoi lisäksi, että tulvariskilainsäädännön mukaisesti tarkistetaan vuonna 2018 tehdyt tulvariskien alustavat arvioinnit, ja ehdotus merkittävistä ja muista tulvariskialueista asetetaan nähtäväksi maaliskuussa 2024. Aiemmissa arvioinneissa Pohjois-Karjalan vesistöihin ei ole esitetty nimettäväksi merkittäviä tulvariskialueita. Muita tulvariskialueita on tunnistettu viisi; Joensuu taajama ympäristöineen sekä Lieksan, Nurmeksen, Liperin ja Enon taajamat.

Päivi Jokinen kertoi KAIPPO-verkon kuulumisia (www.proagria.fi/hankkeet/kaipo-verkko). Syksyllä järjestettiin yhdessä Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistyksen kanssa Juojärven tilaan ja käyttöön liittyvä kysely, johon saatiin lähes 150 vastausta, runsaasti Outokummun puolelta. Vastauksissa nousi esiin huoli ja muutokset järven vedenlaadussa erityisesti lahtialueilla. Tuusniemellä järjestetään 10.10. "Tummuuko Juojärvi" -yleisötilaisuus, jossa esitellään kyselyn tulokset, kerrotaan järven tilasta ja muutoksista sekä keskustellaan mahdollisuuksista kunnostustoimiin. Lisäksi 6.11. pidetään Kajaanissa, Joensuussa (ja etänä) työpaja, jossa on mukana KAIPPO-verkon toimijoita ja esitellään mm. kunnostushankkeita ja niiden rahoitusmahdollisuuksia. Kaksi uutta henkilöä on ilmoittautunut kunnostusyhdyshenkilötoimintaan.

Helena Haakana kertoi, että Saramojoen ympärille on suunnitteilla Nurmeksen kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa koordinoiva hanke kunnostusten ja alueen muun toiminnan edistämiseksi. Hankesuunnitelmaa valmistellaan mm. maaseudun kehittämisohjelmaan. Kalataloushankkeiden avustukset ovat haussa samaan aikaan kuin vesienhoidon avustukset. Nousu-ohjelma jatkuu, mutta rahoituksen määrästä ei ole vielä tietoa. Kalastusmatkailun edistämiseen tarkoitettu rahoitus on parhaillaan haussa Pohjois-Savon ELY-keskuksessa ja avoinna lokakuun loppuun.

Jukka Koski-Vähälä kertoi, että Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistyksessä juhlistaan 60-vuotista taivalta. Yhdistys toimii kolmen ELY-keskuksen alueella. Yhdessä KAIPPO-verkon kanssa selvitetiin Juojärven tilaa kyselyn avulla ja järjestetään yleisötilaisuus, jossa yhdistys esittelee mm.

24.11.2023

vedenlaadun kehitystä järvessä. Pohjois-Savossa yhdistys on mukana viljelijöille suunnatuissa infotilaisuuksissa, tekee mm. tietopaketteja vesistöjen tilasta ja kunnostuksesta (www.skvsy.fi). Yhdistys laatii myös pohjavesien suojelusuunnitelmia, palvelua on tarjolla myös Pohjois-Karjaan.

Antti Suontama kertoi Rekilammen kunnostamisesta, johon tuli tarve vedenpinnan merkittävän nousun ja vedenlaadun heikentymisen (mm. leväkukintojen) takia. Vedenkorkeus palautettiin perkaamalla lasku-uomaa ja alentamalla tierummun tasoa, ja tilanne vaikuttaa kohentuneen. Marras-kuussa järjestetään vielä asukaskokous, ja myös vesiensuojeluopas on laadittu.

Antti Saari Metsähallituksesta kertoi maastohenkilöstön vesiensuojelua ja vaellusesteiden poistoa koskevasta koulutuksesta. Kalataloudelliset kunnostukset jatkuvat Ruunaalla. Anssi Vainikka Itä-Suomen yliopistosta mainitsi hankkeen virtavesien kunnostustarpeiden selvittämiseksi, kohteina Juuanjoki, Vepsänjoki, Saramojoki ja Kuohattijoki. Saramojoen sivu-uomat on koekalastettu, vesi on tummaa ja hapanta. Sirpa Piirainen kertoi Metla-talosta ja LUKE:n tehtävistä Joensuussa.

Sanna Hämäläinen Enocell Oy:stä ilmoitti, että Pielisestä on saatu saaliiksi peilikarppi, joka ilmeisesti on lähtöisin sellutehtaan niska-altaasta, johon vuosia sitten on istutettu karppeja. Ne lisääntyvät altaan lämpimissä vesissä. Keskustelua käytiin, voiko karppi jatkossa lisääntyä muuallakin. Vieraslajin ei toivota leviävän luonnonvesiin.

Ilari Kinnunen FinnCobalt Oy:stä kertoi, että Hautalammen kaivoksen lupahakemus on valmis-teilla. Sysmäjärvelle ollaan valmistelemassa eri toimijoiden kanssa yhteistyöhanketta, jossa on tarkoitus selvittää järven tilaongelmat, niiden syyt, seuraukset ja keinot tilanteen parantamiseksi.

Merkittiin tietoon ajankohtaisia tilaisuuksia: [Koitajoki-Koitere foorumi 25.10.](#) Ilomantsi; Vesienhoi-don ympäristötavoitteet ja poikkeusten käyttö meillä ja muualla, 25.10., Helsinki; Vesiensuojelun tehostamisohjelman loppuseminaari 28.11., Helsinki; Vesien luokittelun perusteet ja ympäristöta-voitteet lupamenettelyssä 7.12., Helsinki.

Kaikki kokouksessa esitelty aineisto ja tietoa ajankohtaisista tapahtumista toimitetaan yhteistyö-ryhmän käyttöön ja tallennetaan myös yhteiseen TEAMS-ryhmätyötilaan.

9 Seuraava kokous

Seuraava kokous sovittiin pidettäväksi ke 21.2.2024 klo 13-15. Sihteeri lähettää Teams-kokous-varauksen. Kokouskutsu ja asialista toimitetaan myöhemmin.

10 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Janne Kärkkäinen kiitti osanottajia ja päätti kokouksen klo 15.25.

Puheenjohtaja

Janne Kärkkäinen

Sihteeri

Paula Mononen

Liitteet 1 Läsnaolijat
 2 Kokouksessa esitelty aineisto (toimitettu erikseen)

Jakelu Yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet

24.11.2023

LIITE 1. Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 2/2023, 4.10.2023.
Osallistujat.

Paikka: Metla-talo, kokoustila Käpy, Yliopistokatu 6, Joensuu ja Teams

Puheenjohtaja: Janne Kärkkäinen

Jäsenet: Jäsen Varajäsen

☐	Jukka Nykänen	☐	Timo Korkalainen
☒	Lari Hölttä	☐	Pirjo Kosonen
☐	Aino Heikura	☒	Antti Suontama
☐	Tuukka Tuominen	☐	Ari Soikkeli
☒	Ismo Ryytänen	☐	Tuula Tirronen
☐	Marjo Tikka	☐	Joni Rytönen
☐	Juha Kosonen	☐	Pirkko Hyvärinen
☒	Juha Piitulainen	☒	Joni Rytönen
☒	Antti Saari	☒	Saara Pihlman
☐	Terhi Helkala	☐	Anna Kralik
☒	Juha Tuononen	☐	Suvi Haapalehto
☐	Jari Rouvinen	☐	Harri Välimäki
☒	Päivi Jokinen	☐	Kaisa Matilainen
☐	Pirkko Päiväläinen	☒	Hannu Parviainen
☒	Sanna Hämäläinen	☐	Harri Lepistö
☐	Seppo Tuovinen	☒	Ilari Kinnunen
☒	Pekka Pollari	☐	Jari von Becker
☐	Heli Kivisaari	☐	Enni Pekkalin
☒	Anne Savolainen	☐	Juha Lemmetyinen
☐	Taina Aho	☒	Mervi Paajanen
☒	Anssi Vainikka	☐	Raine Kortet
☒	Sirpa Piirainen	☐	Matti Janhunen
☐	Anu Eskelinen	☐	Jari Hyvärinen
☒	Jukka Koski-Vähälä	☐	Jukka Hartikainen
☐	Timo Hartikainen	☐	Janne Tarkiainen
☐		☐	Heikki Simola
☒	Helena Haakana	☐	Heli Peura
☒	Mari Heikkinen	☐	Pauliina Palmgren
☐	Arto Ruuska	☐	
☒	Paula Mononen, siht.	☐	

Asiantuntijat: Mika Huttunen, Minna Kukkonen, Maria Uusitalo (ELY-keskus),
Hannu Hökkä (LUKE)